

ארבע קושיות על כל קושיה של ליל הסדר

- א. 1. היכן יש בתורה איסור חמץ, שאינו קשור בפסח, ולא בחג המצות?
2. באלו קרבנות בתורה נזכר סל מצות?
3. באיזה חג בתורה יש חובה להביא דווקא חמץ? באיזה קרבן חייב המקריב להביא גם חלות חמץ?
4. מה הקשרים בין פסח לבין ביכורים?
- ב. 1. אלו ירקות יוצאים בהם ידי חובת אכילת מרור? (5 מינים נזכרו במשנה).
2. מה התכונה המשותפת להם בטבע?
3. אלו ירקות נזכרו בתורה, שאכלו אבותינו במצרים, והתגעגעו אליהם במדבר? (5 מינים נזכרו בפסוק).
4. איך אפשר להסביר את הסתירה?
- ג. 1. מי אמר למי - "וטבלת פתך בחמץ"?
2. מה זה "חמץ"? היכן מטבלים פת בחומץ?
3. האם זה לחם עושר או לחם עוני?
4. איך נעלם מנהג הטיבול של הפת?
- ד. 1. איך נעלם מנהג ההסבה על המיטות, שנהג בימי חז"ל?
2. איך בכל זאת אפשר לאכול מצה, ולשתות יין, בהסבה, ליד שולחנות?
3. האם מסובים – בן בפני אביו? עבד ותלמיד בפני הרב? שמש? אשה בפני בעלה? אשה חשובה?
4. איך אפשר להסב בכבוד, וגם ליצור שינוי ניכר לעין, משאר שבת וחג?
- ה. 1. מתי ולמה נעלמה הקושיה על "בשר צלוי, שלוק ומבושל" – לעומת "כולו צלוי"?
2. מה עושים לזיכרון?
3. היכן בתנ"ך נצטווה אדם לשפוך את המרק, ולהניח את הבשר והמצות לאש?
4. מה עוד דומה בסיפור ההוא למשה רבנו, וליציאת מצרים?
- ו. 1. "מחלקים קליות ואגוזים לילדים, כדי שישאלו" – איך ישאלו, והרי הם כבר למדו את כל התשובות?
2. 'עושים שינויים בלילה הזה, כדי שהבנים ישאלו' – והרי הם יודעים מראש את הכל?
3. "מחטפין מצות בלילי פסחים, כדי שלא ישנו, וישאלו" – האם החבאת 'אפיקומן' מעוררת שאלות?
4. מה עוד אפשר לעשות כדי לעורר שאלות הקשורות לסיפור יציאת מצרים?

רמזי תשובות

- א. 1. בקרבנות המנחה.
2. מילואי כהנים ואיל נזיר.
3. בשבועות. בקרבן תודה.
4. ההגדה ומקרא ביכורים. איסור שאור ודבש בקרבנות המנחה.
- ב. 1. חזרת (=חסה), עולשין, תמכא, חרחבינה, מרור [הגינות] (פסחים פרק ב'-ו).
2. שרף חלבי יוצא ברגע קטיפתם (פסחים דף לט ע"א).
3. קישואים, אבטיחים, חציר (=כרישה), בצלים, שומים (במדבר פרק י"א פסוק ה).
4. כאשר זוכרים את צרות העבר – מודים על ההצלה ועל הברכה.
כאשר בוכים ומתלוננים על קשיי ההווה – צובעים את העבר בורוד.
- ג. 1. בועז לרות, בעת האוכל בשדה (רות פרק ב' פסוק יד).
2. 'חומץ' = חומס. 'מנגבים'.
3. לחם פשוט, כמו פועלים בשדה.
4. אצלנו מורחים לחם, ואין מטבלים.
- ד. 1. התרגלו במערב, לשבת ליד שולחנות גדולים (כעדות בעלי התוספות, ופסקי אשכנז).
2. נשענים על צד שמאל.
3. בן מסב, וגם שמש. עבד ותלמיד אינם מסבים, מפני שהם כפופים לאדון/לרב. אשה בפני בעלה אינה מסבה, מפני שכפופה לו – אבל אשה חשובה איננה כפופה, וחייבת להסב – ונשים שלנו כולן חשובות (שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תע"ב-ד-ה-ו).
4. לערוך את הסדר (עד האוכל) על שולחנות קטנים, ולהסב על ספות (ומזרונים) בפינת הישיבה, כבני חורין, בדומה למנהג חז"ל, וכמו שמקבלים אורחים בימינו.
- ה. 1. אחרי חורבן בית המקדש, נפסקה ההקרבה של זבח הפסח, והשאלה בטלה.
2. 'זרוע' צלויה בקערת הסדר, לא לאכילה, אלא לזיכרון.
3. בסיפור גדעון ומלאך ה' (שופטים פרק ו' פסוקים יט-כא).
4. חפשו שם בסיפור הקבלות בין גדעון למשה, וקשרים עם סיפור יציאת מצרים, ועם חידוש עבודת ה' על ידי גדעון.
- ו. 1. נותנים אגוזים או סוכריות – רק בתמורה לשאלות.
2. מתכננים הפתעות.
3. מתנות אפיקומן רק לפותרים כתבי חידה, או לעונים יפה על שאלות שונות.
4. לחבר או לאמץ כתבי חידה חדשים – וכן, להסב על ספות בפינת הישיבה (סעיף ד'-4).

חג כשר בוודאי יהיה, יהי רצון שיהיה גם שמח ורגוע,
וגם חיילים ושוטרים יזכו להסב, ולו לשעה קלה.

• חלק א'

המשפחה ספונה בביתה (ולא לבדה), [נומי צוק נאצא עס?] ואוכלת מן המטעמים ומן הלחם המיוחד. [ומה קדיוק כלל התפריט?] ובחוץ - 'סערה' משתוללת, [מהי הסערה?] 'מחבלים' מנסים לפגוע ומאיימים על הבית ועל יושביו. [מהם המחבלים?] והיושבים בפנים ניצלים מן הפורענות בזכות המעשים, [אלו מעשים?] וגם בזכות הייחוס המשפחתי. [אינה ייחוס משפחתי?] ובסופו של יום הם מוצאים החוצה מן המקום מבלי שיכלו להתמהמה, וכמובן, מבלי להכין צידה לדרך.

• חלק ב'

אם חשבתם, **בטעות!!**, שבפסח מצרים עסקינן - נוסיף נתון שיבהיר את התמונה: בסיפורנו ה'משחיתים' האמיתיים נמצאים בפנים [מהם? את מי ולמה 'משחיתים'?] ודווקא הם נחלצו לעזרת יושבי הבית [מי איים עליהם? כיצד סיוצו להם האורחים?]

עכשיו, אם הבנו שאיננו עסוקים בפסח מצרים אלא בסיפור אחר - נשוב לחלק הראשון, ונענה מחדש על השאלות שהופיעו בו.

• חלק ג'

אם כך - מה הקשר לליל הסדר? מדוע שבנו אל תורת האבות?
אה... בשביל להבין את העניין,
נעיין ונמצא, שבפרטים רבים דומים שני הסיפורים,
על חלקם כבר רמזנו, ואם תחפשו היטב תמצאו עוד. *[במה דמיא שני
הסיפורים?]*

אבל הבדל גדול ביניהם -
באחד נולדו שתי אומות *[אלו שתי אומות?]*
ובשני אומה אחת בלבד,
(אבל איזו אומה...),
ודווקא אלו השתיים הורחקו מאיתנו,
על שלא נהגו כמנהג אביהם הקדמון. *[מי? מהו המנהג ומי הוא
נא?]*

• חלק ד'

עכשיו נשוב ונעיין בדברי פרשנדתא בראש הסיפור ההוא,
(טוב, לא ממש בתחילתו)
ונמצא בדבריו רמז ללימודנו.
ועל המשמעות נדבר בהמשך הערב,
ואם זה יהיה ארוך מדי, נמשיך מחר...

(שמות י"ב)	(בראשית י"ט)
<p>וַיֹּאפֹּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם</p> <p>עֲגֹת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמֵץ... (לט)</p>	
<p>וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר</p> <p>(כב)</p>	<p>(ו) וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לֹט הַפֶּתַח,</p> <p>וְהִדְלִת סָגַר אַחֲרָיו.</p>
<p>וּפֶסַח ה' עַל הַפֶּתַח</p> <p>וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְבֵּאֵל בְּתִיכֶם לִנְגֹף</p> <p>(כג)</p>	<p>(יא) וְאֵת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת</p> <p>הָיוּ בַסַּנּוּרִים... וַיִּלְאוּ לְמִצְאָה הַפֶּתַח</p>
<p>וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה,</p> <p>צִלִּי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֵאָכְלוּ. (ח)</p>	<p>(ג) וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֵּה</p> <p>וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֵּאָכְלוּ</p>
<p>זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה' –</p> <p>אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרַיִם,</p> <p>בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֵת בְּתִינּוֹ הִצִּיל (כז)</p>	<p>(יג) כִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחֲנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה,</p> <p>כִּי גְדֹלָה צַעֲקַתְּ אֶת פְּנֵי ה'</p> <p>וַיִּשְׁלַחַנו ה' לִשְׁחָתָהּ.</p>
<p>וְהִכִּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם ...</p> <p>בְּהַכֹּתוֹ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (יב-יג)</p> <p>וְהָיָה הַכֹּהֵן כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (כט)</p>	
<p>וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה – וַיֹּאמְרוּ:</p> <p>קוֹמוּ צֹאוּ מֵתוֹךְ עַמִּי.</p> <p>גַּם אַתֶּם, גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... (לא)</p>	<p>(יד) ... קוֹמוּ צֹאוּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה,</p> <p>כִּי מִשְׁחִית ה' אֶת הָעִיר...</p>
<p>וַיְהִי בַעֲצַם הַיּוֹם הַזֶּה</p> <p>הוּצִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל</p> <p>מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צְבֹאתָם. (נא)</p>	<p>(טו) וְכִמוֹ הַשָּׁחַר עָלָה...</p> <p>(יב) ... וְכָל אֲשֶׁר לָךְ בַּעִיר</p> <p>הוּצָא מִן הַמָּקוֹם</p>
<p>וְלֹא יִכְלוּ לְהַתְמַהֵּמָה... (לט)</p>	<p>(טז) וַיִּתְמַהֲמָה... וַיֵּצְאוּ...</p>

<p>וה' נתן קלת וברד, ותהלך אש ארצה, וימטר ה' ברד על ארץ מצרים. (ט' כג)</p>	<p>(כד) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש, מאת ה' מן השמים.</p>
<p>ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד, כבד מאד, אשר לא היה כמוהו בכל ארץ מצרים, מאז היתה לגוי. (ט' כד).</p>	<p>(כה) ויהפוך את הערים האל, ואת כל הכר, ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה.</p>
<p>סדר הזמנים : כל הלילה אל הבוקר ביציאת מצרים נולד עם ישראל</p>	<p>סדר הזמנים : כל הלילה אל הבוקר ממשפחת לוט שניצלה יצאו שני עמים: מואב ועמון.</p>

”כימי העץ ימי עמי”

חידה לפסח התש”ע

”כי יש לעץ תקוה –
אם יִפְרֹתוּ ועוד יחליף,
ויִנְקֹתוּ לא תחדל...
וגבר ימות ויִחַלֵּשׁ,
ויִגְנֹעַ אדם וְאִי?”

”ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם

אשר פגְבָה ארזים גבהו
וחֶסֶן הוא פְּאֵלוֹנִים,
ואשמיד פריו ממעל
ושרשיו מתחת.

ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים,
וְאֹלֶךְ אתכם במדבר ארבעים שנה
לרשת את ארץ האמרי...”

”... פְּאֵלָה וְכֶאֱלוֹן
אשר בְּשִׁלְכָת מַצֶּבֶת בָּם,
זרע קֹדֶשׁ מַצְבֹּתָה”

”... ויצא חֶטֶר מגזע ...
וְנָצַר משרשיו יִפְרֹה”

”ובנו בתים וישבו
ונטעו כרמים ואכלו פְּרִיָם.
... כי כימי העץ, ימי עמי ...”

שם נתפצלו דרכים ליישובים,
שם חנתה שיירה ופרקה,
בשבת של קרב ומצור,
לשם נשאו עיניים
כמעט שני עשורים,
עד חזרו בנים
ופרחו יישובים –
אז מט הזקן לנפול

עד יוצק אבן בקרבו
ויפרח מחדש כנעוריו.
הנחיות

1. למצוא את כל הפסוקים בתנ"ך – מי אמר, ועל מה.
2. למצוא את הקשרים בין הפסוקים.
3. מה ההבדל בין אדם בודד, לבין "עמי", בהשוואה לעץ?
4. החצי השני הוא תקציר סיפורו של עץ אחד, מן הדור הקודם ועד היום.
5. רצוי למצוא בכל אזור עץ זקן וידוע, שסיפורו יתאים.
6. אפשר להחביא אפיקומן ליד העץ בחוץ, או בבית ליד ספר או תמונה, שמזכירים את העץ.